

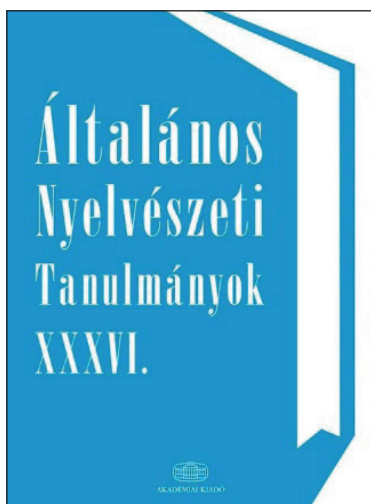
Svindt Veronika – Bóna Judit (szerk.)

Általános Nyelvészeti Tanulmányok XXXVI. Tanulmányok az anyanyelv-elsajátítás köréből (Hagymási Judit)

AKADÉMIAI KIADÓ. BUDAPEST. 2024. 340 OLDAL

A nyelvi fejlődés és a nyelvelsajátítás a születés előtti időszakról a kisiskolás korig

Bevezetés

Svindt Veronika és Bóna Judit szerkesztésében jelent meg az *Általános Nyelvészeti Tanulmányok* legújabb, XXXVI. kiadása, amely az anyanyelv-elsajátítás témakörét vizsgálja összesen 13 tanulmányban. A magyar nyelvészeti szakirodalom számos írása foglalkozik az anyanyelv-elsajátítással, a jelen kötetben megjelenő tanulmányok azonban gyakran újabb aspektusokból vizsgálják meg ezt a témát. Ilyen például a beszédfeldolgozás, a produkció, a prozódia vagy akár a szókincs, amelyek fontos kutatási területei a nyelvelsajátításnak, valamint a nyelvfejlődésnek. A kötet sokszínűségét mutatja, hogy a kutatások széles életkori spektrumot fednek le – a születés előtti időszaktól egészen a kisiskolás korig. A tanulmányok között található elméleti és empirikus vizsgálatokat egyaránt. A gyermeknyelv régóta népszerű témakör, amit az is mutat, hogy különféle beszédcorpuszok és adatbázisok lelhetőek fel ezen a területen (például CHILDES–MacWhinney–Snow 1990; MONYEK–Mátyus–Orosz 2014; Bóna 2017). Még mindig vannak azonban olyan eddig feltáratlan területek, amelyeket ez a kötet érint, ezért is hiánypótló munka.

A kötet tanulmányai

A kötet első tanulmánya Babarczy Anna és Csányi Petra *Mi állhat a metaforikus értelmek kikövetkeztetésének útjában: nyelvelsajátítási mechanizmusok, fejletlen kognitív kontroll vagy társas elvárások?* című munkája. A kutatás célja, hogy empirikusan közelítsék meg a metaforaértést, valamint a kognitív rugalmasság és a társas kommunikációval szembeni elvárások metaforaértelmezésre tett hatását. A szerzők óvodáskorú gyermekeket vizsgálnak (30 hároméves, 29 négyéves), felnőtt kontrollcsoporttal összevetve (29 fő). Kitérnek arra is, hogy a pragmatikai inferencia elengedhetetlen része a pragmatikai kompetenciának. Két kísérletet végeztek el – mindkét esetben metaforaértelmezési feladatot adtak a gyermekeknek, a második kísérletben kerettörténetbe ágyazva. Eredményül azt kapták a szerzők, hogy nincs egyértelműen kimutatható szignifikáns különbség a két kondíció között. A háromévesek is értették a feladatot, de nem volt megfigyelhető náluk inferencia. A négyéveseknél szignifikáns különbséget mutattak ki: a tudatelméletük elég fejlett, de még nem

elég kifinomultak a metapragmatikai képességeik. A szerzőpáros megállapította, hogy a kognitív rugalmasság fejlettségére nem tudjuk visszavezetni a metafora értelmezésének a nehézségét, hanem inkább a társas-kulturális elvárások okozhatják a szó szerinti jelentéshez való ragaszkodást.

A prozódia, különösképp a szóhangsúly feldolgozását vizsgálja Csépe Valéria *A szóhangsúly észlelésének korai fejlődése* című tanulmányában. Empirikus kutatásában a nemzetközi publikációk főbb megállapításait és modelljavaslatait elemzi a kevésbé ismert idegtudományos megközelítésben, valamint kitér a nyelv evolúciójára is, Chomskyt példázva. A nyelvekben a szóhangsúly lehet állandó vagy változó helyen (a magyar nyelv elsősztótag-hangsúlyos), és ez meghatározhatja a beszélt nyelv ritmusát, illetve kapcsolódhat a lexikális jelentéshez is (kontrasztív – nem kontrasztív). A szerző amellet érvel, hogy már a csecsemők is képesek megkülönböztetni a tartalmas és a funkciósztótagokat, amely a lexikális hangsúly alapjának tekinthető, valamint már néhány hónapos korban is érzékenyek a szóhangsúlyra. Mindez azért is nagyon jelentős, mivel a nyelvfejlődés és a nyelvelsajátítás korai szakaszában a prozódiai érzékenység elősegíti a szavak szegmentálását. A tanulmányból megtudhatjuk, hogy már a harmadik trimeszterben megfigyelhetők a szóhangsúly reprezentációjának a kezdetei. A prozódia fejlődését jelzi az elsősztótag-hangsúlyos szavak felismerése – a preferencia körülbelül 7,5 hónapos kortól indul meg, valamint ezek jelzik a szóhatárok azonosítását is, könnyebbé téve a szegmentációt. Az intrauterin hallás hiánya a koraszülötteknél jellemzően nyelvi késést okoz, mivel nem tudják észlelni a szóhangsúlyokat.

A fejlődési zavarokról szól Dobó Dorottya, Lukács Ágnes és Lukics Krisztina Sára *A statisztikai tanulás szerepe a tipikus és atipikus nyelvelsajátításban* című tanulmánya. A fejlődési zavarok közül a fejlődési diszlexia, a nyelvfejlődési zavar, az autizmus spektrum-zavar és a figyelemhiányos hiperaktivitás-zavar mintázatait tárják fel. A szerzők főleg amellet érvelnek, hogy a nyelvi képességek sérülése és a statisztikai tanulás között jelentős kapcsolat van, továbbá hangsúlyozzák a rövid távú memória, a munkamemória, a feldolgozási sebesség és a végrehajtó funkciók fontosságát. A vizsgálat során szószegmentálási feladatot, valamint mesterségesnyelvtan-tanulási feladatot alkalmaztak – az előbbit a szóhatárok, az utóbbit az absztrakt nyelvtani mintázatok elsajátításának a felismerésére, tesztelésére. Eredményül azt kapták, hogy az ST sérülése nyelvi sérülésre utal (különösképpen a fejlődési diszlexiára, valamint a nyelvfejlődési zavarra), és a beszélt nyelvi készségekkel is összefüggést mutat. Mindez alátámasztja a különféle kognitív képességek és a nyelvi fejlődés összetett hatását. A szerzők rámutatnak arra is, hogy a problémák általános kognitív képességek zavaraiból is származhatnak, mint a feldolgozási sebesség, a végrehajtó funkciók.

Milyen módon képes a hallgató a beszédképzés eredményeképpen jelentkező, folytonos akusztikai jelből diszkrét nyelvi egységeket létrehozni a nyelvelsajátítás során? Ennek magyarázatát tűzte ki célul Gósy Mária a *Hallás, beszédészlelés és beszédmegértés az anyanyelv-elsajátításban* című tanulmányában. A címben szereplő három komponens szoros összefüggésben áll egymással. A szerző bemutatja a magyar anyanyelvű gyermekek életkorspecifikus sajátosságait és beszédfeldolgozási folyamataikat. A csecsemőknek már az első életévében megfelelő a hallási teljesítményük ahhoz, hogy a beszédészlelési folyamatok fejlődése meginduljon. Már ekkor felismerik némelyik szupraszegmentumot, kialakul a vizuális észlelésük, megalapozódik a beszédmegértés kialakulása, valamint elindul a mentális lexikon feltöltése. 3-4 éves korra a hallás megbízhatóan funkcionál, majd 5-6 éves korban már a felnőttek hallási teljesítményének felel meg, de a fejlődés itt nem ér véget, megkezdődik a „finomhangolás”. A szerző további kutatási irányként a tizenéves korosztály körében történő részletes vizsgálatot jelölte ki. Továbbá kérdésként felmerül az is, hogy a médiumok befolyásolják-e a gyermekek beszédészlelését.

A beszélőváltások gyorsabbá válása nem a beszéd sebességének (beszédtempó és artikulációs tempó) általános növekedéséből adódik. Kiváló példa erre Hámori Ágnes és Bóna Judit *A beszélőváltások időzítése 5 és 9 éves korú gyermekeknél* című tanulmánya, amelyben az életkori jellemzőket és a beszédtempó szerepét részletesen vizsgálják 5–9 éves korú magyar gyerekeknél. A vizsgálatban a GABI gyermeknyelvi adatbázis 24

gyermek-felnőtt társalgás felvételét elemezték társalgáselemzési és fonetikai módszerekkel, különös tekintettel a gyermekek beszélőváltási időtartamaira (FTO). Megvizsgálták a fordulók hosszát, a gyermekek átlagos beszédtempóját, valamint e kettő közötti összefüggéseket. Eredményként azt kapták, hogy megfigyelhetők a váltási időzítésben és a beszédtempóban életkori sajátosságok. Már az 5 évesek is képesek a gyors és problémamentes szóátvételre, nincs azonban összefüggés a tempó és a fordulóhossz között. Ez arra utal, hogy a beszélőváltás-időzítést különféle tényezők befolyásolhatják, például az aktuális társalgási műfaj vagy az aktivitástípus (például közös játék). A szerzők arra mutatnak rá, hogy 5–9 éves kor között még intenzíven zajlik a nyelvi fejlődés, 9 éves korra azonban közel kerül az FTO-k átlagos értéke (0,322 s) a felnőttekéhez (0,2 s körül). További eredmény, hogy a lányok beszélőváltásai jellemzően rövidebb időtartamúak, mint a fiúkéi (váltási időtartam tipikusan ± 200 ms közötti mintázat; Mann–Whitney U-teszt). A hallgató már a másik beszélő fordulója közben elkezdi tervezni a válaszát, megjósolva ezzel a várható befejezést. A szerzők eredményei nagyban hozzájárulnak a nyelvelsajátítás és a nyelvfejlődés még ismeretlen területeinek a feltárásához, így pontosabb képet kaphatunk a társas-kognitív és a társalgási készségek fejlődéséről, valamint a beszélőváltás-időzítés összetett rendszeréről.

A nyelvelsajátítás folyamatáról, valamint a nyelvi fejlődésről nem lehet egységesen beszélni – de mi a helyzet a jelnyelv-elsajátítással? Hattyár Helga *Jelnyelv-elsajátítás és a nyelvi fejlődés változatossága* című tanulmánya ezt a kérdést járja körül. A szerző amellett érvel, hogy a hallásállapotok eltérőek, ezáltal eltérő stratégiák alkalmazására van szükség, hogy a fejlődés eredményes legyen. Magyarországon a 2022. évi népszámlálási adatok szerint 6392 siket és 24 225 nagyothalló él (a harmadik legnagyobb nyelvi kisebbségi közösség). A siket gyermekek jellemzően halló családba születnek, ezáltal a jelnyelvi ingerek a kezdetekkor nincsenek biztosítva (és gyakran még utána sem) – a jelnyelv átadása tipikusan a siketoktatási intézményekben történik. A szerző kitér az általános jellegzetességekre, a bimodális kétnyelvűsége, a fejlődés legfontosabb tényezőire és a korai jelnyelv-elsajátításra. A jelnyelvek nemcsak önálló természetes nyelvek, hanem ugyanolyan hatékonyak, mint a hangzó nyelvek, csupán az akusztikus helyett a vizuális érzékelés jelenik meg. A szerző kiemeli, hogy a jelnyelv-elsajátítással, valamint a jelnyelvi fejlődéssel kapcsolatos eredmények a társadalmi problémákra is rámutathatnak, amelyek a siket közösség hátrányait jelentik. Ilyen például a jelnyelvhez való hozzáférés hiánya a családon belül (kis fokú generációs folytonosság a jellemző). Érdemes lenne olyan oktatási és fejlesztési stratégiákat kialakítani, amelyek megfelelő hatékonysággal segítik elő a különbségek kiegyenlítését.

Kas Bence és Lőrök József a korai magyar nyelvfejlődés életkorhoz, biológiai és demográfiai jellemzőkhöz kapcsolható trendjeinek és variabilitásának leírását tűzte ki célul a *Fejlődési trendek és variancia a korai magyar nyelvelsajátításban* című tanulmányában. A vizsgálatban a Kommunikatív Fejlődési Adattár 2. (KOFA-2) adataira támaszkodtak (ezen belül a Szavak és mondatok részre). A KOFA-2 az expresszív nyelvre fókuszál, amelyre jelentős hatással van a koraszülöttség. A kutatásban 390 fő vett részt, 16–32 hónapos gyerekek (medián: 24 hó). A vizsgálatot kérdőíves módszerrel végezték: a szülők írásos beszámolót adtak gyermekük fejlődéséről a teszt kérdéseire válaszolva (szólista segítségével). A kérdőív alapján a szülők válaszai szinte teljesen megfelelnek a kétéves gyermekek nyelvhasználatának. Az eljárás részét képezte a szókincs, a ragozott szavak, valamint a kreatív hibák vizsgálata is. Megfigyelték, hogy minden nyelvi mutatóban megfigyelhető szignifikáns növekedés összefüggésben az életkor előrehaladtával, a biológiai és a demográfiai adatokkal azonban már nem találtak jelentős kapcsolatot (például a nemek közti különbség, szülők iskolai végzettsége). Eredményül azt kapták, hogy a legkisebb mért expresszív szókincsérték 3 szó (16, 16 és 28 hónapos korúaknál), valamint a gyerekek 38,7%-a még nem beszél mondatokban (szülői beszámoló alapján). A szerzők megemlítik, hogy az eredmények alátámasztják az eszköz alkalmasságát, illetve kutatási és logopédiai terápiás tervezési célokra is flexibilisen alkalmazható.

Ladányi Enikő *A nyelvtani és a zenei ritmikai feldolgozás fejlődésének kapcsolata* című írása rávilágít arra, hogy a nyelv és a zene hasonlóságát nem csupán az akusztika jelenti (például a hangerősség), hanem

a szerkezet is, az azonban nem tisztázott, hogy a zene és a nyelv mely területei érintkeznek egymással, valamint hogy melyik agyi folyamat felelős ezért. A szerző tipikus és atipikus nyelvi fejlődésű gyermekeket vizsgál, magyar és nemzetközi szakirodalom alapján elméleti és gyakorlati megközelítésben egyaránt. Kitér a korrelációs kutatásokra, ritmusos priming vizsgálatokra, a longitudinális és a tréningtanulmányokra, valamint a nyelvfejlődési zavart mutató gyerekek ritmikai képességeit vizsgáló kutatásokra is. A ritmusos priming módszer lényege például az, hogy egy rövid (kb. 30 másodperces) zenei inger után nyelvtani feldolgozást igénylő feladatot végeznek el a vizsgálatban részt vevők (5–12 évesek), majd ez ismétlődik. Amennyiben a zenei inger szabályos, könnyebben hoznak döntést a nyelvtani feldolgozással kapcsolatban. A tanulmány a PRISM- (*Processing Rhythm in Speech and Music*) elméletet elemzi. Az elmélet három terület fontosságát emeli ki (mind a beszédben, mind a zenében): precíz hallási feldolgozás, elektromos aktivitásmintázatok (metrikus kötés hipotézise), szenzomotoros összekapcsolódás. A szerző arra is rámutat, hogy már az újszülöttek is képesek felismerni az ütemet, ennek megléte pedig elősegíti a nyelvtani képességek fejlődését – ezzel párhuzamosan a zenei ritmus feldolgozásának hiánya nyelvfejlődési zavarokra utalhat. A szerző megjegyzi, hogy a ritmusmegkülönböztetési képesség a mondatprodukción kívül a mondatmegértési teljesítménnyel is szoros összefüggést mutat.

A történetmesélés alapvető és összetett feladat, a nyelvi fejlődés egyik fontos eleme – írja Murányi Sarolta *A narratív készség elsajátítása gyermekkorban* című tanulmányában. A szerző összegyűjti a narratív készség alapfogalmait, mind a tipikus, mind az atipikus fejlődést érintve. A történetek meséléséhez és megértéséhez különféle készségekre van szükség, amelyeket 2–10 éves kor között sajátít el egy gyermek fokozatosan, kiemelten óvodáskorban. A narratív készségek segítenek az összefüggő, időben jól strukturált események feldolgozásában és létrehozásában. Három fő jellegzetessége van egy jól megformált elbeszélésnek: (1) megfelelő nyelvi felépítés, (2) időbeli és oksági összefüggések jelzése, (3) pragmatikai szempont: megfelelés a kommunikációs helyzetnek. A szerző kiemeli, hogy a fejlődés szoros összefüggést mutat az életkorspecifikus jellemzőkkel is, például a szociális fejlődéssel. A tanulmányból kiderül, hogy egy kezdetleges, struktúra nélküli történetmesélés három év alatt önálló, logikailag jól felépített, kronologikus komplex narratívává alakulhat át a legtöbb gyermek esetében. Kontextustól, közönségtől és szándéktól függően egyazon eseménysor más-más elmesélést válthat ki. A történetmesélési készség fejlődése fontos a beszédfejlődés, a személyiségfejlődés, a kommunikáció, az írás és az olvasás szempontjából is – ennek hiánya kognitív és nyelvi elmaradást jelezhet.

Neuberger Tilda *A hosszúsági kontraszt gyermekek spontán beszédében* című tanulmányában akusztikai aspektusból elemzi az explozívákat és a nazálisokat (összesen 887 mássalhangzót). A szerző célja, hogy hozzájáruljon a fonológiai fejlődés pontosabb leírásához tipikus fejlődésű gyermekek körében. A vizsgálatban 7-8 éves tipikus fejlődésű, magyar anyanyelvű, ép hallású és intelligenciájú gyermekek (10 fő) spontán beszédében elemzi a szingleton (rövid) és gemináta (hosszú) mássalhangzók időtartamát. Továbbá megvizsgálta a célmássalhangzókkal szomszédos magánhangzók időviszonyait két mássalhangzótípus, a zöngétlen explozívák és nazálisok esetében. Az explozívák közül a /t/ és /k/ konzonánsokat, a nazálisok közül a /n/ és a /ŋ/ konzonánsokat annotálták – a viszonylag gyakori előfordulásuk miatt. Az eredményeket összevetette fiatal felnőtt kontrollcsoporttal (10 fő, 21–32 év) a BEA adatbázist használva. A vizsgálatból kiderül, hogy 7-8 éves korban jelentősen javul a rövid és a hosszú hangok megkülönböztetésének a képessége, bár még hosszabbak a szegmentum-időtartamok, mint a felnőtteknél. Eredményként a szingleton és a gemináta között kisebb időbeli különbséget, valamint a gyermekek esetében nagyobb átfedést talált a szerző, mint a felnőttekben. A különbség utalhat a beszédszervek kevésbé stabil szabályozására, a gyermekeknél a fiziológiai tényezők és kognitív készségek jelentős hiányára, valamint a lassabb artikulációs mozgásra is. A magyar gyermekek viszonylag későn képesek fonématudatosan elkülöníteni a mássalhangzókat a percepcióban, ez alapján a szerző további kutatási terveiben szerepel az életkorspecifikus vizsgálat.

A nyelvi fejlődési zavarok mindmáig vitatott területet jelentenek, ennek változásairól ír Pléh Csaba *A fejlődési nyelvtani patológia fogalomrendszerének és magyarázó modelljeinek változása fél évszázad alatt* című tanulmányában. A nyelv etológiai értelemben fajspecifikus rendszer, ezáltal előfordulnak genetikai eredetű specifikus nyelvi zavarok (SLI). A tanulmány felhívja a figyelmet arra, hogy a részletes etológiai vizsgálatoknak köszönhetően mára már az SLI helyett a DLD (fejlődési nyelvi zavar) kifejezés használatos, mivel kevésbé sajátos genetikai és viselkedési szinten. A szerző tisztázza e fogalmi kettősséget, valamint visszanyúl a kezdetekhez: Chomsky elméleteihez, Lenneberghez és a nyelvi zavarokhoz. Kiemelt figyelmet fordít a FOXP2 gén sérülésére, mutációira, valamint rámutat arra, hogy a humán FOXP2 gén nem a nyelvtani szerveződésért felelős, hanem a mozgás időzítéséért. A szerző hangsúlyozza, hogy nem lehet genetikával magyarázni a magasabb kognitív funkciókat, de maga a genetika is nagymértékben plasztikusabbá vált – valószínűsíthetően genetikai alapú például a nyelvtani nyelvfejlődési zavarok alakulásában fontos szerepet játszó munkamemória korlátozottsága. A tanulmány a logopédusok számára is kiemelt jelentőségű lehet.

A pragmatikai képesség működésével összefüggő idegrendszeri struktúrák fejlődéséről és éréséről rendelkezésre álló, fMRI-vel készült kutatások eredményeit tekinti át Svindt Veronika a *Fejlődési neuropragmatika* című tanulmányában. A szerző felnőtt résztvevőkkel készített vizsgálatot, amely során megpróbálja feltárni és meghatározni a pragmatikai megértés következtében az agyterületek fejlődési mérföldköveit, valamint gyermekkori működését (a csecsemőkortól a kamaszkorig). Eredményként kimutatta a szó szerinti megértéshez képest jelentősen nagyobb mértékben aktiválódó agyterületek funkcionális hálózatokhoz tartozását, például a nyelvi, tudatelméleti, szalencia-, illetve központi végrehajtó hálózatot – tipikus és atipikus működésben egyaránt. A szerző hangsúlyozza, hogy a nyelvi megértés során megnövekedett kognitív készségek használatára van szükség a pragmatikai jelentések megértéséhez. Ennek oka például az, hogy ehhez szükség van szociális vagy akár metakognitív információk feldolgozására is. Eltérést mutatnak az autizmussal élő gyermekek, akik esetében jelentős késés tapasztalható az egyes fejlődések esetében (túl- vagy alulműködés, gyakran korlátozott performancia a pragmatikai feladatokban). A tipikus és atipikus fejlődés esetében is elmondható, hogy a szenzoros kéreg hálózatai fejlődnek ki a leghamarabb: tipikus fejlődésben 5-6 éves korra, míg atipikusban kamaszkorra. A szerző mind a neurális hátteret, mind a fejlődés változásait áttekinti a tanulmányában, amely a magyar nyelvészeti szakirodalom kiemelten fontos állomása, ugyanis alig találhatunk a pragmatikai működés neurális fejlődésével foglalkozó irodalmat.

A kötet utolsó tanulmánya Szeberényi Noémi és Gervain Judit *A születés előtti nyelvi tapasztalat és annak hatása a későbbi nyelvfejlődésre* című munkája. Kiemelkedő a gyermek későbbi élete szempontjából a prenatális időszak – a magzat már az anyaméhben különösen fontos kapcsolatot alakít ki mind a beszéddel, mind a hangokkal. A szerzők a tanulmány szempontjából legfontosabb elméleti és empirikus szakirodalmakat dolgozzák fel, például a nyelvelsajátítási elméletek és a zenére adott magzati reakciók témájában. A magzatkori nyelvi tapasztalat a későbbi nyelvfejlődésre hatással van, fontos szerepet tölt be. Jellemzően a csecsemők az anyanyelvüket hároméves korukra társalgási szinten elsajátítják, ennek eredményességét befolyásolhatják különféle tényezők, például a koraszülöttség, a halláskárosulás, a siketség vagy az édesanya hangzóbeszéd-használatának a hiánya (jelnyelven beszélő anya). A szerzők egy új modellt javasolnak, amely arra épít, hogy a prenatális és a posztnatális nyelvi ingereket a prozódia köti össze, majd később erre épít a nyelvtanulás. A prozódia prenatális előfordulását támasztja alá, hogy a beszédészlelési képességek már a magzati korban is igazodnak az intonációhoz, a ritmushoz. A szerzők fontosnak tartják, hogy a jövőben kibővítsék ezek mentén a kutatást, ezzel hozzájárulhatnak a nyelvelsajátítás elméletéhez és az alkalmazott, klinikai tudáshoz is.

Összegzés

A kötet végén a tanulmányok mintegy lezárásaképpen főszerkesztői utószót olvashatunk Surányi Balázstól. Többek között kiemeli, hogy az ÁNYT legújabb kötete mérföldkőnek számít a nyelvelsajátítás kutatásában,

mivel ez az első olyan kötet, amely hosszú idők óta (55 éve) a teljes terjedelmét ennek a kérdéskörnek szenteli. A témák sokszínűsége és a módszertani gazdagság egyértelműen mutatja, hogy a mai nemzetközi és magyar szakirodalom egyik legeredményesebb nyelvtudományi határterületéről van szó.

Fontos megemlíteni, hogy az *Általános Nyelvészeti Tanulmányok XXXVI.* kötete online is elérhető, ezzel szélesebb közönség számára nyújt ismeretszerzési lehetőséget. A kötetben megjelenő tanulmányok bepillantást engednek a legfrissebb, főként magyar gyermeknyelvi kutatásokba, minél inkább feltárva a nyelvi fejlődést és a nyelvelsajátítás fontos jellemzőit. Összességében elmondható, hogy az elemzett kötet hagyományos és új módszerekkel, nézőpontokkal ismerteti meg a gyermeknyelv különféle még nem vagy alig feltárt területeit.

Irodalom

- Bóna Judit 2017. GABI – Gyermeknyelvi beszédatadátbázis a kutatásban. In: Bóna Judit (szerk.) *Új utak a gyermeknyelvi kutatásokban*. ELTE Eötvös Kiadó. Budapest. 35–50.
- MacWhinney, Brian – Snow, Catherine 1990. The Child Language Data Exchange System: An update. *Journal of Child Language* 17: 457–472. <https://doi.org/10.1017/S0305000900013866>
- Mátyus Kinga – Orosz György 2014. MONYEK – Morfológiailag egyértelműsített óvodai nyelvi korpusz. *Beszédkutatás* 22: 237–245.
- Svindt Veronika – Bóna Judit (szerk.) 2024. *Általános Nyelvészeti Tanulmányok XXXVI. Tanulmányok az anyanyelv-elsajátítás köréből*. Akadémiai Kiadó. Budapest. <https://mersz.hu/svindt-bona-altalanos-nyelvészeti-tanulmanyok-xxxvi/> (2025. 03. 01.) <https://doi.org/10.1556/9789636640644>

Hagymási, Judit: Language development and acquisition from the prenatal period to early school age

Kulcsszók: nyelvtudomány, nyelvi fejlődés, anyanyelv-elsajátítás, kisiskoláskor, kisgyermekkor

Keywords: linguistics, language development, first language acquisition, early school age, early childhood

Az írás szerzőjéről

Hagymási Judit

Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest, Magyarország

[hagymasi.judit.0\[kukac\]gmail.com](mailto:hagymasi.judit.0[kukac]gmail.com)

<https://orcid.org/0009-0004-5036-0802>